

ARAŞTIRMA MAKALESİ

Türk Sinemasında Turizm Olgusunun İşlenişi (1960-1980)

The Depiction of the Tourism Phenomenon in Turkish Cinema (1960-1980)

(Sorumlu Yazar) Semih SARIİPEK,* Erkan SOLMAZ**

* Dr. Öğr. Üyesi., Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Erdek MYO, Zeytinli Mahallesi, Arif Kalıpsızolu Caddesi, 10500, Erdek/Balıkesir.

ORCID: 0000-0002-6585-626X

E-posta: ssariipek@bandirma.edu.tr

** Dr. Öğr. Üyesi., Bandırma Onyedü Eylül Üniversitesi, Bandırma MYO, Paşakent Mahallesi, 10200 Bandırma/Balıkesir.

ORCID: 0000-0003-1218-9296

E-posta: esolmaz@bandirma.edu.tr

MAKALE BİLGİLERİ

Makale işlem bilgileri:

Gönderilme tarihi: 8 Nisan 2025

Birinci düzeltme: 25 Haziran 2025

Kabul: 11 Eylül 2025

Anahtar sözcükler: Movie, Turizm, Turizm Tarihi, Türk Sineması.

ARTICLE INFO

Article history:

Submitted: 8 April 2025

Resubmitted: 25 June 2025

Accepted: 11 September 2025

Key words: Film, Tourism, Tourism History, Turkish Cinema

ÖZ

Turizm olgusu, öznesinde insanı barındırdığı için birçok bilimsel araştırma alanı ile bağ kurmaktadır. Turizm tarihinin anlaşılması sadece geçmişe bakmayı sağlamaz, aynı zamanda geleceğe yönelik bir projeksiyon da sunar. Sinema ise dönemleri itibarıyla çeşitli aşamalardan geçmiş ve özellikle 1960'lı yıllardan itibaren topluma ayna tutan bir özelliğe kavuşmuştur. Bu araştırmanın amacı Türk sinemasında turizm olgusunun işlenişini belirli bir dönemde (1960-1980) inceleyerek günümüzdeki durumla birlikte anlamaya çalışmaktır.

Nitel araştırma yöntemi benimsenerek gerçekleştirilen çalışmada veriler doküman incelemesi tekniği ile elde edilmiştir. Amaçlı örneklem tekniği ile seçilen beş filmde, Türk sinemasının ünlü figürleri (Tarkan Akan, Filiz Akın, Gülşen Bubikoğlu, Hulusi Kentmen, Sadri Alışık, Zeki Alasya, Metin Akpınar) yer almaktadır. Elde edilen veriler içerik analizine tabi tutularak temalara ulaşılmıştır. Araştırmada elde edilen temalar turizmin sosyolojik etkileri, turizme katılmanın bireye etkileri ve rekreasyon imkanları olarak ifade edilebilir. Bununa birlikte geçmişte sadece belirli bir zümrenin erişiminde olan turizm hareketliliğinin günümüzde tüm toplum tarafından ulaşılabilir olduğu görülmektedir.

ABSTRACT

The phenomenon of tourism, rooted in human activity, intersects with many scientific research fields. Understanding the history of tourism not only offers insights into the past but also provides projections for the future. Cinema has gone through various developmental phases and, particularly since the 1960s, has acquired the characteristic of reflecting society. The aim of this research is to examine how the phenomenon of tourism is portrayed in Turkish cinema during a specific period (1960–1980) and to compare these depictions with the present day.

Designed as qualitative research, the study employs document analysis based on data from five films selected through purposive sampling. The selected films feature prominent figures of Turkish cinema, including Tarkan Akan, Filiz Akın, Gülşen Bubikoğlu, Hulusi Kentmen, Sadri Alışık, Zeki Alasya, and Metin Akpınar. Content analysis revealed themes related to the sociological effects of tourism, the impact of travel on individuals, and recreational opportunities. Compared with the past—when tourism mobility was accessible only to a specific segment of society—tourism today has become available to the wider public.

Makalenin kaynak gösterme şekli:

Sariipek, S. ve Solmaz, E. (2025). Türk Sinemasında Turizm Olgusunun İşlenişi (1960-1980), *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 36 (3): 94 - 105.

GİRİŞ

Modern anlamda turizm hareketliliğinin II. Dünya Savaşı sonrasında başlamış olması turizmcilerin üzerinde hemfikir olduğu konulardan birisidir. Türk sinemasının gelişim dönemi de turizm

min gelişimiyle paralellik göstermektedir. Geniş anlamda Türk sinemasının dönemlerine bakıldığında Kuyucak Esen'in (2010) Türk sinemasını Cumhuriyet öncesi ilk yıllar (1922 öncesi), Tiyatrocular Dönemi (1922-1939), Geçiş Dönemi (1939-

1950), Sinemacılar Dönemi (1950-1970), Karşıtlıklar Dönemi (1970- 1980), Darbe Dönemi (1980-1994) ve Yeni Türk Sineması Dönemi (1994'ten günümüze) olmak üzere yedi döneme ayırdığı görülmektedir (Özön 2010). Bu dönemler çeşitli çalışmalarda tartışılır olsa da Türk Sinema Tarihi yazınının ilk örneği olduğu ve birçok alanda yapılan Türk sineması dönemselleştirmelerinde temel alındığı görülmektedir (Şentürk 2020).

Güncel çalışmalara baktığımızda, 1890'dan 1920'lere kadar geçen sürede Türkiye'de sinemanın nasıl girdiği anlatılmaktadır. İkinci olarak 1930'lar ve 1940 arasında erken Cumhuriyet döneminde nasıl kademeli olarak alındığı, işlendiği ve üretildiği anlatılmaktadır. Üçüncü olarak, Yeşilçam hakkında hikayeler karşımıza çıkmaktadır. 1950'lerden 1980'lere kadar Türk popüler kültürünün oluşumu gerçekleşmiştir. Dördüncü olarak 1990'lar ile 2010'lar arasındaki dönem anlatılmaktadır. Bu dönemde sanat yapıtları popüler yapıtlarından nasıl ayrıştığı ön plana çıkmaktadır. Son olarak pandemiden günümüze kadar geçen sürede çağdaş 'dijital' filmlerden, film yapımcılarından örnekler sunulurken çoğul ve bölümlere ayrılmış bir sinema yapısı anlatılmaktadır (Arslan 2011).

Hem nicelik hem de niteliksel anlamda Türk sinemasının gelişmeye başladığı tarihin 1950'ler olduğunu ifade etmek gerekmektedir (Kayalı 1994). Her dönemin kendine ait belirli özellikleri bulunmaktadır. 1960'lı yıllardan sonra Türk sineması toplumsal gerçekçi olarak nitelendirilmiş ve 1960-1980 yılları arasında Türk sineması kendine özgü bir kimlik oluşturmuştur (Gençer 2016).

Türk turizminin gelişimi de Türk sinemasına benzer bir yol izlemiştir. II. Dünya Savaşı'nın sona ermesi, ulaşımın yaşanan teknolojik gelişmeler, insanların seyahat etme eğilimlerinin artması gibi sebepler turizm hareketliliğini artırmıştır. Modern anlamda turizm hareketliliğinin artması ülkelerin de turizm yatırımları yapmaları sonucunu doğurmuştur. Modern turizm hareketliliğinin en önemli yıllarında toplumun turizme bakış açısının anlaşılması önem arz etmektedir. Toplumun algılarına ve tutumuna ışık tutacak önemli bir kaynak olarak ise sinemadan söz etmek gerekmektedir. Özellikle 1960'lı yıllardan sonra

toplumsal gerçekçi bir kimliğe bürünen Türk sineması bu anlamda veri elde edilebilecek önemli bir kaynak olarak düşünülebilir. Bu bağlamda bu çalışmanın amacı Türk turizminin gelişimine dair 1960-1980 yılları arasında Türk sinemasından seçilen örnekler üzerinden aşağıda yer alan sorulara yanıt aramaktır. Araştırma soruları şu şekilde ifade edilebilir:

1. Türk sinemasında turizm olgusu nasıl işlenmektedir?
2. Popüler turizm destinasyonları nelerdir?
3. Turizm hareketliliğine katılan bireylerin demografik özellikleri nelerdir?
4. Zaman içerisinde turizm olgusundaki değişimler nelerdir?

Dünyada ve Türkiye'de 1960-1980 Sinema Dönemi

Sinema dünyanın her yerinde yaşadığı toplumsal yaşamın kültürünü edinen ve onu yansıtan önemli bir kitle iletişim aracıdır. Türk sineması da diğer ülke sinemaları gibi kendi içinde yaşadığı kültürden, siyasal atmosferden ve toplumsal yapıdan beslenmiştir. Türk sinemasının dönemsel ayrımları noktasında fikir ayrılıkları olmakla birlikte (Şentürk 2020), 1960-1986 arası siyasal ve toplumsal çalkantıların sineması olarak karşımıza çıkmaktadır (Scognamiglio 2003). Nitekim dünya sinemasına bakıldığında; Fransa sinemasında "Yeni Dalga", Almanya sinemasında "Dışavurumculuk", İtalya sinemasında "Yeni Gerçekçilik" gibi akımlar, yer aldıkları dönemin siyasal, politik, ekonomik, toplumsal ve kültürel yapısından etkilendiği görülmektedir.

Türkiye'de 1960'tan sonra sanayinin hızlanması, özel sektörün güçlenmesi, köyden kente göçlerin artması ve yeni hayat tarzlarının oluşması gibi etkenler Türk sinemasının karakteristik yapısına yansımıştır. Özellikle dünya sinemasında önemli bir akımı başlatan İtalyan Yeni Gerçekçilik akımı, Türk sinemasının şekillenmesinde de etkili olmuştur. Bu dönem Türk sinemasında öncelikle "Sosyal Gerçeklik" akımını başlatmış ve Türk toplumundaki insanların mücadeleleri izleyiciye aktarılmıştır (Yalvaç 2013).

İtalya'da ikinci dünya savaşından sonra kameranın sokağa inmesi ve toplumsal gerçekliği

beyaz perdeye aktaran bir akım olan “Yeni Gerçekçilik” Mussolini’nin ve hükümetinin benim-sedikleriyle çelişen, sıradan insanların yaşamlarını gerçekçi bir biçimde yansıtmayı amaçlayan bir akımdır. Roberto Rossellini ve Vittorio De Sica gibi isimler de bu akımın öncüleri olarak ifade edilmektedir. Rossellini’nin 1945 yılında yönet-menliğini yapmış olduğu “Roma, Citta Azperta” (Roma Açık Şehir) ve Vittorio De Sica’nın 1948 “Ladri di Biciclette” (Bisiklet Hırsızları) filmleri yeni gerçekçilik akımının en önemli yapıtlarıdır (Nochimson 2013).

1960’lı yıllar Türkiye’de toplumsal ve siyasal yaşamın dönüm noktalarından biri olmuştur. Türk sineması da bu dönemde önemli dönüşümler yaşamıştır. 27 Mayıs 1960 askeri darbesi, değişen toplumsal ve siyasal yaşam, 1961 anayasasının getirdiği özgürlük ortamı, önceki politik yaşamda görülmeyen dönüşümler, ülke sorunlarına farklı perspektiflerden bakmaya uygun ortam sağlamıştır (Güçhan 1993).

Arslan’ın (2011) “Cinema in Turkey” adlı eserinde belirtildiği üzere, 1960-1980 yılları arasındaki dönem, Yeşilçam sinemasının “Yüksek Yeşilçam” olarak adlandırılan en popüler ve üreten çağını temsil eder. Bu dönem, yıllık film sayısının (yaklaşık 300) ve seyirci katılımının zirveye ulaştığı, iki askeri müdahale ile çerçevelenmiş bir süreçtir. Yeşilçam, bu yıllarda iyi kurulmuş bir üretim, dağıtım ve gösterim mekanizması oluşturmuş; finansman genellikle tefeciler aracılığıyla sağlanmış ve bölgesel dağıtım sistemleri etkin rol oynamıştır. Büyük yapım şirketlerinin sinema salonlarını ‘dört duvarla’ kapatması, küçük yapımcıları daha ucuz, sömürü türünde filmler üretmeye iterken, büyükler dramalar, melodramlar ve komediler gibi popüler türlere odaklanmıştır. Bu dönemin belirgin özelliklerinden biri de maliyetleri düşürmek amacıyla sesin sonradan profesyonel dublaj sanatçıları tarafından eklenmesi ve filmlerde atmosferik ses eksikliği gibi dublaj pratiklerinin yaygınlığıdır. Yeşilçam, Batı sinemasından uyarlamalar yapması nedeniyle eleştirilse de kendi özgün yorumunu ve illüzyonizm dışı sunumunu geleneksel Türk sanatlarından (Karagöz gibi) ilham alarak geliş-

tirmiştir. Melodramatik tarzı, bu dönemin filmlerine damgasını vurmuştur.

1960’lı yıllardan sonra Türk sinemasında Avrupa sanat sinemasını takip eden “Yeni Sinema” ve Amerikan sinemasını örnek alan “Yeşilçam” filmleri olarak iki gruba ayrılmıştır. Yeni Sinema bir tür yönetmen sineması olarak gösterilmiş ve uluslararası festivallerde derece almak için yarışmıştır. Yeşilçam ise yıldız sistemine dayalı olarak kapitalist üretimi benimseyen popüler bir sinemadır. Bu iki akımın yanında film eleştirmeni ve yönetmen Halit Refiğ tarafından geliştirilen “Halkın Sineması” kendisine yer bulmuştur. Bu filmlerde otantik kültürel filmlerin öne çıkarılması istenmiştir. Halkın sineması kültürel değerlerde bir samimiyet ve masumiyet arayışını temsil etmiştir. Halit Refiğ Halkın Sinemasının Yeşilçam gelenekleri içinde kalmasını, kapitalist üretim biçimine dayanmaması gerektiğini savunmuştur. Halkın Sinemasını öne süren Halit Refiğ, Batı’dan alınabilecek biçimsel yeniliklere karşı durmamıştır (Yalvaç 2013).

Tugen (2014), 1960-1980 yılları arasında Türk sinemasını, Halit Refiğ’in ‘Gurbet Kuşları’, Yücel Çakmaklı’nın ‘Birleşen Yollar’ ve Yılmaz Güney’in ‘Umut’ filmleri üzerinden irdeleyerek, dönemin düşünsel ve sosyolojik yapılarını ortaya koymaktadır. Bu çalışmada da toplumsal gerçeklik akımını ve 1960-1980 darbelerinin ekonomik ve sosyal yaşama nasıl yansıdığı görülmektedir. Türk sinemasında bir başka oluşum ise Onat Kutlar tarafından ortaya çıkarılmıştır. 1965 yılında Türk Sinematek Derneği’ni kuran Kutlar, özellikle genç üniversitelilere dünya sinemasını, Avrupa sanat sinemasını ve Türk sinemasını tanıtmayı amaçlamıştır (Çetin Erus ve Demoğlu 2020).

Türk sineması 1960’lardan sonra sadece ‘İtalyan Yeni Gerçekçilik’ ya da ‘Amerikan’ filmlerinin etkisini taşımakla kalmamış aynı zamanda ‘auteur’ yönetmen etkisini de göstermiştir. Fransız sinemasında ortaya çıkan ‘auteur’ (yazar) yönetmen kavramı Türkiye’de kendisini Yılmaz Güney ile göstermiştir. Güney’le birlikte Türkiye’de “Yönetmen Sineması” ön plana çıkmıştır. Yılmaz Güney filmleri hem ticari olarak hem de sanatsal olarak önemli bir eşiği aşmıştır. Yönetmenin

filmlerinin üslubu doğrudan ve basit olması açısından Yeni Gerçekçi akımına uygun olarak görülmektedir. Filmler genellikle insan ilişkileri ve gündelik hayattan örnekler sergilemektedir. Umut (1970), Arkadaş (1974), Umutsuzlar (1971) gibi filmlerin bu çerçevede öne çıktığı ifade edilebilir. Yeşilçam, Yeni Sinema ve Halkın Sineması filmleriyle Yılmaz Güney'in filmleri karşılaştırıldığında, Güney'in filmleri eski ve yeni anlamlar üretmiştir (Yalvaç 2013). Genel anlamda 1960-1980 yılları arasındaki Türk sinemasının hangi akıma bağlı olduğuna bakılmaksızın toplumu yansıtmaya gücü çok önemlidir. Bununla birlikte filmlerin gündelik hayatlardan kesitler sunması seyirciyi de kendisine çekmektedir.

Turizm Tarihini Sinema Üzerinden Okumak

Tarihin dönemlere ayrılmasında, örneğin bir çağın başlangıç ve bitişini ifade ederken büyük bir olaydan söz edilmektedir. İstanbul'un Fethi, Sanayi Devrimi, Fransız Devrimi gibi olaylar tarihsel bağlamda ifade edilse de bu olayların sonucunda ortaya çıkan ve uzun süreye yayılan dönüşüm (Acar 2021) tarihsel dönemleri oluşturmaktadır. Araştırmacıların turizm tarihinde üzerinde hemfikir olduğu en önemli olayların Grand Tour (Büyük Tur) ve Thomas Cook öncülüğünde gerçekleştirilen geziler olduğu ifade edilebilir. Bununla birlikte bölgesel araştırmalarda ise farklı çıkış noktalarından söz edilebilir. Avrupa'da araştırmacıların daha çok tatil köyleri üzerinden tarih araştırmaları yaptığı, Kuzey Amerika'daki araştırmacılarınsa park ve vahşi yaşam alanlarındaki turizme daha çok önem verdikleri görülmektedir (Towner ve Wall 1991).

Zuelow'un (2015) "Modern Turizm Tarihi" kitabını inceleyen Webster (2017), turizm tarihi ile ilgili bilginin kesin olmamasını tüm araştırmacıların turizmdeki özel uzmanlıklarına göre araştırma yapmasına bağlamaktadır. Örneğin medical turizm hareketliliği M.Ö. 4. yüzyılda Asklepiyonlara gidilmesiyle (Sarıpek ve Zengin 2024) ifade edilirken inanç turizmi hareketliliğinin dinler tarihi kadar eski olabileceği aktarılmaktadır (Kim vd. 2020). Cerniaianu ve Sobry (2017) ise Romanya'da kış sporları turizminin başlangıç tarihi olarak 1850'leri işaret etmektedir.

Akoğlan Kozak ve arkadaşları (2013) turizm paradigmasını tarihsel süreç içerisinde modern öncesi, modern ve post-modern dönemlerde açıklamaktadırlar. Modern öncesi dönemde aristokrat sınıfın bireysel ihtiyaçları neticesinde ortaya çıkan bireysel üretim söz konusudur. Bu zaman diliminde çok kısıtlı ve sadece belirli bir zümrenin ulaşabildiği bir olgu olarak turizmden bahsedilebilir. 17. yüzyılda Avrupa'da başlayan modernleşme hareketinin 20. yüzyılda tüm kıtaya yayılması ve sonrasında insanların seyahat etmelerinin temel hak olarak görülmesi sonucunda kitlelerin ihtiyacı doğrultusunda kitlesel üretim ortaya çıkmaktadır. Bu dönem modern turizm hareketliliğini ifade etmektedir. Üçüncü dönem olarak post-modern dönemde ise turizm endüstrisi aşırı bireyselleşmeye başlamıştır. Bireye olağanüstü deneyimler sunulması (Örneğin; uzay turizmi), sanal gerçeklik gibi uygulamaların ortaya kullanılmaya başlaması gibi çeşitli uygulamalar dikkat çekmektedir (Akoğlan Kozak vd. 2013).

Turizm tarihi araştırmasının zorluğu tarihsel çerçevenin de çizilmesinin zorluğundan doğmaktadır. Bu araştırmada benimsenen modern ya da günümüz anlamında turizm dönemi Christou'nun da (2022) belirttiği ve genel kabul gören 1945 yılından sonrasına işaret etmektedir. Nitekim II. Dünya Savaşı sonrasında Avrupa'da başlayan turizm yatırımları ve hareketliliği dünya geneline yayılmıştır. Özdemir (1991) Avrupa'da turizm yatırımlarında finansman karşılanması amacıyla Fransa ve İsviçre'de kurulan bankaların İtalya, Yunanistan gibi ülkelere örnek olduğunu ifade etmektedir. Nitekim 1955 yılında Türkiye Turizm Bankası A.Ş. (TURBAN) kurulmuş ve Türkiye'de turizme öncülük etmiştir.

Sosyolojik bir olgu olan turizmin bilimsel anlamda incelenmesi, turizmin toplumsal etkilerinin artmaya başladığı döneme denk gelmektedir. Turizmin ekonomik ve sosyolojik açıdan bilimsel araştırmaların konusu olmaya başladığı tarihi 1970'lerden sonrası olarak ifade etmek mümkündür (Solmaz 2019). Türk turizm tarihi araştırmaları henüz yeteri kadar literatürde kendisine yer bulamamıştır. Turizm tarihinin incelenmesinin önemi önceki eğilimler, uygulamalar, süreçler

ve varsayımların zamanla nasıl dönüştüğünün anlaşılması (Acar 2020) noktasında ortaya çıkmaktadır. Türk sinemasının da turizme paralel bir şekilde gelişmesine dayanarak 1960-1980 arası Türk filmlerinin turizmin sosyolojik etkilerini yansıtmaya ihtimalinin yüksek olduğu ifade edilebilir.

İLGİLİ ÇALIŞMALAR

Literatürde film ve turizm ile ilgili çalışmaların 1960'lı yıllara (Croy 2011) dayandırıldığı görülmektedir. Film kaynaklı turizm ve televizyon kaynaklı turizm gibi tanımlamalar (Riley vd. 1998) yapılmakla birlikte Beeton'un (2006) yapmış olduğu daha geniş tanımın "Filmlerin ve televizyon programlarının çekildiği yerleri ziyaret etmekle ve filmle ilgili tema parklarına gerçekleştirilen seyahatler" şeklinde ortaya çıktığı görülmektedir. İngiltere, ABD, Kore, Avustralya ve Yeni Zelanda gibi destinasyonların film turizminde önemli bir yer tuttuğu ifade edilmektedir. 2004 yılında ABD'de turizm pazarlaması enstrümanı olarak şu cümle görülmektedir: "Filmi izlediniz. Şimdi seti ziyaret edin." (Connell 2012).

Film ve turizm ilişkisi literatürde turizm pazarlaması perspektifinden açıklanmaktadır. Destinasyon pazarlamasında film kaynaklı turizmin en başarılı örneğinin "Yüzüklerin Efendisi" serisi kapsamında Yeni Zelanda'da turizm talebinin artması olduğu ifade edilebilir (Buchmann vd. 2009; Hudson 2011; Liv vd. 2017). Türkiye'de de filmlerin veya dizilerin çekim faktörü olarak talebi nasıl etkilediği sorusunun sorulduğu araştırmalar (Güngör ve Uysal 2019; Çakar Çelik 2019; Koçer ve Güner 2021; Zeren ve Çavuş 2025) popülerliğini korumaktadır.

Turizmin multidisipliner yapısı önemli sonuçlar doğurmaktadır. Film endüstrisine turizm perspektifinden bakıldığında filmlerin konusunun turizmle ilgili olmamasına rağmen (Örneğin: Yüzüklerin Efendisi- Fantastik Kurgu, Pianist- Savaş, Cesur Yürek, Tarih- Savaş) çekim faktörü olarak turizm talebini etkilediği görülmektedir. 2004 yapımı Truva filmi Malta'da çekilmiş olmasına rağmen filmin gösteriminden sonra turistlerin Çanakkale'yi ziyaret sayısında önemli bir artış görülmüştür (Yılmaz ve Yolal 2008).

Radyo, Televizyon ve Sinema araştırmalarında ise olgular üzerine detaylı analizler gerçekleştirilmekte, sosyolojik çözümlemeler yapılmaktadır. Örneğin Türk sinemasında "Din Olgusu" üzerine yapılan sosyolojik çıkarımların (Karataş 2014; Uzdu 2016; İnce ve Yılmaz 2020) toplumu anlama noktasında önemli bir araştırma alanı olduğu ifade edilebilir. Öznesi insan olan turizm olgusunun sinemada ne şekilde işlendiği yanıtsız kalan sorulardan birisidir.

Özgün ve Şavk (2020) Foça'da faaliyet gösteren Club Med üzerine yapmış oldukları çalışmada, turizmin başlangıçta Batı kültürünün bir göstergesi olarak algılandığını ve dinlence kültürünün dönüşümünün Türk ulusal kimliği ile Batı arasındaki yapısal bir gerilimle işaretlendiğini göstermektedir. Bu çalışma her ne kadar turizm ile ilişkili olarak yapılsa da tüketim kültürü ve modernleşmeyi ele aldığı görülmektedir. Konu ile ilgili ulaşılabilen tek çalışmanın Evren (2021) tarafından Türk sinemasında Uludağ imajı üzerine olduğu ifade edilebilir. Çalışmada Uludağ'da çekilmiş 29 film üzerine nicel analiz gerçekleştirilmiş ve Uludağ imajına yönelik çeşitli çıkarımlarda bulunulmuştur.

YÖNTEM

Bir bilimsel araştırmanın sorusu ya da soruları o araştırmanın metodolojisini belirleme sürecine ışık tutar. Bu çalışmada sorulan sorular doğrultusunda çalışma nitel araştırma desenlerinden tarihsel karşılaştırmalı araştırma kapsamına girmektedir. Tarihsel karşılaştırmalı araştırmanın temel problemi olgunun "ne idi?" – "ne oldu?" sorusuna cevap bulmaktır (Sığı 2018). Verilerin analizinde ise içerik analizinden yararlanılmıştır.

Araştırmanın evrenini 1960 – 1980 arası çekilmiş olan Türk yapımı filmler oluşturmaktadır. Bilim ve Sanat Vakfı- Türk Sinemaları Araştırmaları (TSA) biriminin web sayfasında ilgili tarihlerde çekildiği belirtilen film sayısı 3739'dur (TSA 2025). Uygulama evrenini ise doğrudan turizm olgusunun işlendiği filmler oluşturmaktadır. Uygulama evreni sayısal anlamda tam olarak tespit edilememektedir. Örneklem sayısı ise amaçlı örneklemin doğasıyla uyumlu olarak veri toplama sürecinde farklı bir veri elde edilmeyene kadar

(Yağar ve Dökme 2018) devam edilerek belirlenmiştir. Sesli ve görüntülü dokümanlar yani medya malzemeleri arasında filmler de yer almaktadır. Filmler tek başlarına bir araştırmanın temel veri toplama aracı olabilir (Altunışık vd. 2022). Bu kapsamda Tablo 1’de örnekleme dahil edilen filmler çeşitli özellikleriyle birlikte gösterilmiştir.

Verilerin geçerlik ve güvenilirliğinin sağlanması amacıyla filmlerle ilgili bir Radyo, Televizyon ve Sinema ile bir Turizm akademisyeninden uzman görüşüne başvurulmuştur. Filmlerin uygunluğu tespit edildikten sonra iki araştırmacı tarafından öncelikle ayrı ayrı izlenmiş daha sonra birlikte izlenerek doküman incelemesi tamamlanmıştır. Ayrıca bulgular kısmında yer yer doğrudan filmde geçen cümleler aktarılmıştır. Veriler kayıt altına alındıktan sonra içerik analizinin temel aşamaları (veri kodlama, tema bulma, kod ve temaların organize edilmesi, verilerin

incelenmesi, bulguların ortaya konulması ve yorumlanması) takip edilerek (Sıgır 2018) araştırma sonlandırılmıştır.

Aktarım yaparken bazı kısaltmalar uygulanmıştır. Bu sayede halka açık dokümanın tam olarak bulunabilmesi de mümkündür. Örneğin “Turist Ömer: Boğa Güreşçisi” filmin 17. dakikasında Ömer’in yaşadığı kültür şoku ile ilgili doğrudan alıntı şeklinde şu şekilde gösterilmektedir: Ömer (TÖ-dk.17): “Başka bir yere geldik sokak ortasına buraya oturalım diyor. Masa iskemle koymuşlar kaldırıma. Bizim memlekette masa değil araba koyarlar kaldırıma yayalar geçmesin diye.”

BULGULAR

Bu bölümde analizler sonucunda elde edilen bulgulara yer verilecektir. Araştırmanın temalarından önce filmlerin turizmi olgusunu işleyiş

Tablo 1. Örnekleme Dahil Edilen Filmler

Film Adı	Konusu	Türü	Oyuncular	Yapım Yılı	Yönetmen
Sivri Akıllılar	Otelde garson olarak çalışan Zeki ve Metin arkadaşlarının suçsuzluğunu ispatlamaya çalışır.	Komedi	Zeki Alasya, Metin Akpınar	1977	Zeki Alasya
İstanbul Tatili ¹	Turist fotoğrafları çeken sokak fotoğrafçısı Ali ile İstanbul’u ziyaret eden El-Katra Sultanının kızı Nilgün’ün yolları kesişir.	Dram, Komedi	Kartal Tibet, Filiz Akın	1968	Türker İnanoğlu
Yaz Bekarı	Mutsuz bir evliliği olan Orhan, zamanının büyük çoğunluğunu oğluyla geçirir. Bir gün eşiyle şiddetli bir kavga eder ve bir barda Leyla isimli bir şarkıcıyla tanışıp ona Antalya’ya tatile gitmeyi teklif eder.	Komedi, Melodram	Tarık Akan, Gülşen Bubikoğlu	1974	Osman Fahir Seden
Turist Ömer: Boğa Güreşçisi ²	İstanbul’a gelen İspanyol şarkıcı Rodriguez’in cüzdanını bulan Ömer cüzdanı sahibine teslim etmesi üzerine İspanya’ya tatile gitmekle ödüllendirilir.	Komedi	Sadri Alışık, Erol Büyükburç	1971	Hulki Saner
Kezban Paris’te	Dedesinin mirasına gözünü diken Ayhan, evlerinin hizmetçisi Kezban’la sahte bir evlilik yapar. Ayhan ve arkadaşları tarafından hor görülen Kezban, Ayhan’ın dedesi tarafından Paris’e kültürlenmesi için gönderilir.	Komedi	Hülya Koçyiğit, İzzet Günay	1971	Orhan Aksoy

¹ 1953 yapımlı Roma Tatili filminin resmi olmayan tekrar çekilmiş hali.

² Turist Ömer serisi Türk sinemasında önemli bir yer tutmaktadır. 1964 – 1973 yılları arasında “Turist Ömer Arabistan’da”,

“Turist Ömer Yamyamlar Arasında”, “Turist Ömer Boğa Güreşçisi”, “Turist Ömer Uzay Yolunda”, “Turist Ömer Dümen-ciler Kralı”, “Turist Ömer” ve “Turist Ömer Almanya’da” isimleriyle yedi adet film çekilmiştir.

Türk Sinemasında Turizm Olgusunun İşlenişi (1960-1980)

Tablo 2. Filmlerde Turizm Olgusunun Çeşitli Özellikleri

Film Adı	Gidilen Destinasyon	Turistin Gelir Düzeyi	Turizm Çeşidi	Turizm Hareketliliği	Seyahat İşletmesi
Sivri Akıllılar (SA)	İzmir	Yüksek	3S	İç Turizm	Karayolu
İstanbul Tatili (İT)	İstanbul		Şehir Turizmi	Dış Aktif	Havayolu (THY)
Yaz Bekarı (YB)	Antalya		3S	İç Turizm	
Turist Ömer: Boğa Güreşçisi (TÖ)	İspanya / Madrid	Düşük, Destek Alır	Şehir Turizmi	Dış Aktif, Dış Pasif	
Kezban Paris'te (KP)	Fransa / Paris		Şehir Turizmi, Sağlık Turizmi	Dış Pasif	

biçimleriyle ilgili çeşitli bilgiler Tablo 2'de yer almaktadır.

Tablo 2'ye göre turizm olgusunun çeşitli özellikleri yer almaktadır. Buna göre iki filmde iç turizm hareketliliği varken iki filmde dış aktif, iki filmde ise dış pasif turizm hareketliliği bulunmaktadır. Turizm çeşitleri açısından ise iki filmde 3S turizmine yer verilirken 3 filmde şehir turizmi ve bir filmde sağlık turizmi yer almaktadır. Bir filmde karayolu kullanılırken diğer dört filmde de havayolu kullanılmış ve Türk Hava Yolları uçağı kalkış iniş sahneleri ile uçak içerisinde çeşitli sahneler gösterilmiştir. Filmlerin tamamı gidilen destinasyonlarda çekilmiştir.

Araştırmada ortaya çıkan temalar ise Tablo 3'te gösterilmektedir. Tablo 3'te tema, alıntı ve kodlar yer almaktadır.

Araştırma temaları ve ilgili temalarda yapılan kodlamalar tablo 3'te gösterilmiştir. Araştırma temaları ile ilgili daha detaylı bilgiler başlıklar altında aktarılacaktır.

Turizmin Sosyolojik Etkileri

Filmlerde turizmin sosyolojik etkilerinin turist gruplarındaki ilişkiler ve yaşanan kültür şoku bağlamında ifade edilebileceği görülmektedir. Turist yerel halk ilişkisi *İstanbul Tatili* filminde Türk misafirperverliği kapsamında gösterilmektedir. Filmin henüz ikinci dakikasında Ali'ye

Tablo 3. Araştırma Kapsamında Oluşturulan Tema, Kod ve Bazı Alıntılar

Tema	İfade	Kod
Turizmin Sosyolojik Etkileri	(İ.T.-dk.50): Nilgün pazarda çiçek beğenir fakat parası yoktur. Esnaf güler yüzlü bir şekilde ücret almaz.	Turist – Yerel Halk İlişkisi
	<i>Celalin Eşi</i> (S.A.-dk.9): “ <i>Celal biz yanlış otele geldik galiba. Şu tiplere şu eşyalara bak...</i> ”	Turist – Turist İlişkisi
	(Y.B.-dk.43): Resepsiyon yetkilisi saygılı bir şekilde çifti karşılar. Onlar için ellerinden geleni yapacaklarını anlatır.	Turist – Çalışan İlişkisi
	Ömer (T.Ö.-dk.17): “...fakat şöhret (tanınan biri olduğunu ima ederek) ne güzel dava. Karşıdan karşıya geçerken bütün arabalar durdu bana yol verdi arkadaş iyi mi?”	Kültür Şoku
Turizme Katılmanın Bireye Etkileri	Leyla (Y.B.-dk.53) “ <i>Her şey ne kadar güzeldi</i> ”	Mutluluk
	Ömer (T.Ö.-dk.19): “ <i>Turist olmak çok kıyak dalga be. İnsan neler görüyor heykeller meykeller...</i> ”	Yeni Bilgiler Öğrenme
	Nilgün (İ.T.-dk.67): “ <i>Hayatımda ilk defa özgür hissediyorum.</i> ”	Özgür Hissetme
Rekreasyon ve Animasyon	(İ.T.-dk.45-59): Nilgün sokakta ayı oynatan birini izler. Daha sonra tavşandan niyet çeker. Ali'yle beraber balık tutarlar. Akşam bir partiye katılırlar.	Yöreye Özgü Etkinlikler
	(K.P.-dk.77): Kezban ve Ayhan Eyfel Kulesi'ne çıkarlar. Paris'te çeşitli noktalarda fotoğraf çekerler.	Şehrin Sembolünü Ziyaret

arkadaşı "...turistler başımızın tacıdır." cümlesini kurmaktadır. Ellinci dakikada ise Türk esnafı ile bir turistin ilişkisi aktarılmaktadır. Burada ise aldığı çiçeğin ücretini ödeyemeyen turiste esnaf güler yüzlü bir şekilde o çiçeği hediye etmektedir.

Turistlerin diğer turistlerle ilişkisinin ise *Sivri Akıllılar* filminde net bir şekilde ortaya konulduğu görülmektedir. Dönemin turistin demografik özellikleri çevresinde gelişen bu ilişkide bazı özellikler göze çarpmaktadır. İç turizm hareketliliğine katılan Türk vatandaşları gelir düzeyi yüksek, eğitilmiş grupta yer almaktadır. Gazete kuponu biriktirip hediye tatil kazanan Perihan ve eşi düşük gelir düzeyine sahip bir çifttir. Aynı zamanda otelde çalışan Zeki ile Metin'in arkadaşlarıdır. Kendileriyle aynı gün tatile gelen milyonlar Celal Bey ve eşi ile aralarında sınıfsal bir çatışma işlenir. Turist çalışan ilişkisinin de en yoğun olduğu film başrollerinin birer turizm çalışanı olması sebebiyle *Sivri Akıllılar*'dır. Filmin otuz üçüncü dakikasında Zeki ve Metin'le diyalog kuran çocuğun annesi çalışanlarla nasıl konuşursunuz diyerek çocuğunu uyarır. Sahnedeki mimik ve müzikler durumun üzücü olduğunu izleyene yansıtmaktadır.

Dönemin turizm faaliyetlerindeki sosyolojik etkilerinde yaşanan kültür şokunun da özel olarak işlendiği ifade edilebilir. *Turist Ömer: Boğa Güreşçisi* filminde Madrid'e giden Ömer yaşadığı kültür şokunu mizahi bir şekilde dile getirir. Filmin on yedinci ve on dokuzuncu dakikaları arasında İspanya kültürü Ömer'e yabancısıdır. Araçların yayalara yol vermesini Ömer "şöhret" olmasına bağlar. Kaldırımında masa sandalye gördüğünde ise kaldırımın kendi ülkesinde "araçlara" ait olduğu ifade eder.

Turizme Katılmanın Bireye Etkileri

Turizm hareketliliğine katılan bireyde turizmin etkileri ise "mutluluk", "yeni bilgiler öğrenme" ve "özgür hissetme" kavramlarıyla açıklanabilir. *Yaz Bekarı* filminde Leyla ile Orhan birbirlerini daha iyi tanımak ve güzel vakit geçirmek amacıyla gittikleri tatil dönüşünde sevgili olurlar. Leyla dönüş yolculuğunda Orhan'a bu tatilin kendisine ne kadar iyi geldiğini aktarır. Orhan ise Leyla'ya

evlenme teklifi eder. Yeni bilgiler öğrenme kısmı ise *Turist Ömer: Boğa Güreşçisi* filminde karakter üzerinden izleyiciye de yeni bilgiler verme motivasyonu ile işlenmektedir. Filmin on dokuzuncu dakikasında Plaza de Espana'da bulunan Don Kişot heykelini gören Ömer turist olmanın ne kadar güzel bir şey olduğunu, yeni bilgiler öğrendiğini ifade etmektedir. *İstanbul Tatili* filminin altmış yedinci dakikasında ise Nilgün bir haftalık İstanbul tatilinde kendisini özgür hissettiğini ifade etmektedir.

Rekreasyon ve Animasyon

Filmlerde işlenen diğer bir tema ise rekreasyon ve animasyondur. Bu anlamda ön plana çıkan iki kavram yöreye özgülük ve şehirlerin sembollelidir. *Kezban Paris'te* filminin yetmiş yedinci dakikasında şehrin önemli sembolleri ziyaret edilmektedir. Filmde genel olarak Paris manzaraları ve Eyfel Kulesi gibi şehrin sembolünde çeşitli sahneler yer almaktadır.

Gidilen bölgeye özgü etkinlikler ise *İstanbul Tatili* ve *Turist Ömer: Boğa Güreşçisi* filmlerinde işlenmektedir. *İstanbul Tatili* filminin kırk beş ve elli dokuzuncu dakikaları arasında dönemin etkinlikleri gösterilmektedir. Nilgün sokakta ayı oynatan ve tef çalan birini izler. Daha sonra gidip niyetçiden niyet çeker. *Turist Ömer: Boğa Güreşçisi* filminin yirmi iki yirmi beşinci dakikaları arasında matador gösterisi aktarılmaktadır. Kırkinci dakikada ise flamenko gösterisine katılan Ömer'in yaşadıkları aktarılır.

TARTIŞMA VE SONUÇ

Bu çalışmada Türk sinemasının 1960-1980 yılları arasında turizm olgusunu nasıl işlediği ortaya çıkarılmak istenmiştir. Seçilen beş filmde Türk sinemasını en iyi şekilde temsil etmiş ve herkes tarafından bilinen ünlü oyuncuların (Tarık Akan, Filiz Akın, Kartal Tibet, Zeki Alasya, Metin Akpınar, Sadri Alışık, İzzet Günay, Hülya Koçyiğit, Hulusi Kentmen, Gülşen Bubikoğlu, Erol Büyükburç) yer aldığı görülmektedir. Araştırma soruları bağlamında gerçekleştirilen analizler sonucunda yapılan çıkarımlar şu şekildedir:

Araştırmanın birinci sorusu Türk sinemasının turizm olgusunu nasıl işlediği ile ilgilidir. Turizm kavramı çok geniş bir sosyolojik yapıyı ifade ettiği için izlenen filmlerde turizm olgusu turistlerin demografik özellikleri, seyahat, konaklama ve yiyecek içecek işletmeleri, turizm çeşidi ve turist hareketliliği çerçevesinde incelenmiştir. Araştırmanın dördüncü sorusu ise turizmde yıllar içindeki (1980'den günümüze) değişimdir. Bu anlamda iki soru birlikte yanıtlanmaktadır. Beş filmde de ortak olan özellik turistlerle ilgilidir. Değerlendirilen tüm filmlerde turizm hareketliliğine katılan bireylerin zengin sınıfa dahil oldukları, kendilerinden olmayanlara yabancı gözlerle baktıkları dikkat çekmektedir. Özellikle Avrupa'da tatil yapmanın ekonomik külfetine yönelik dönemi en iyi temsil edebilecek örnek; 3 Ağustos 1983 yılında Günaydın Gazetesi'ne Vehbi Koç'un vermiş olduğu "15 yıldır tatilimi Erdek'te geçiriyorum. Avrupa'da tatil yapacak kadar zengin değilim" demesidir (Günaydın 1983'ten akt. Milliyet 2013). Bu anlamda Akoğlu Kozak ve arkadaşlarının (2013) turizm paradigmasını tartıştıkları modern öncesi dönemin yansımalarının 1960-1980 yıllarındaki Türk sinemasında açıkça görüldüğü ifade edilebilir. Bu sonuçlar ise araştırmanın üçüncü sorusu olan turistlerin demografik özelliklerinin neler olduğuna cevap vermektedir. Günümüzde ise seyahat olgusu temel bir ihtiyaçtır ve toplumun her kesimi tarafından rahatlıkla ulaşılabilir.

Seyahat işletmelerine bakıldığında ise dört filmde hava yolu bir filmde ise kara yolu tercih edilmiştir. Hava yolu ile seyahat edilen filmlerin tamamında uçakta THY logosu yer almaktadır. Dünya sinemasında da oldukça yaygın olan uçak havalanma ve iniş sahneleri Türk sinemasında da kullanılmıştır. Günümüzde de THY Türkiye'nin bayrak taşıyıcı havayolu şirkettir. Filmlerde konaklama ve yiyecek içecek işletmeleri ise genellikle lüks olarak işlenmektedir. Özel günlerde dışarda yemek yenmektedir. Yıllar içerisinde yiyecek içecek işletmelerindeki bu değişim de önemlidir. Günümüzde yiyecek- içecek işletmeleri sosyalleşmeden ya da sınıf temsiline çok fizyolojik ihtiyacın giderildiği ve herkes tarafından kolaylıkla ulaşılabilen işletmelerdir.

Filmlerde işlenen turizm çeşidine bakıldığında ise üç filmde şehir turizmi iki filmde 3S turizmi ve bir filmde sağlık turizmi işlenmektedir. Burada dikkat çeken unsur *Kezban Paris'te* filminde ortaya çıkan dönemin sağlık turizmi yansımalarıdır. Filmin ilk dakikalarında Ayhan Antalya'da tatil yaparken, dedesi Avrupa'da tedavi görmektedir. Sınıfsal farklılığın dramatik şekilde ortaya çıktığı sahne ise filmin seksen beş ve doksan ikinci dakikalarında aktarıldığı görülmektedir. Kezban'ın arkadaşı Ömer'in ekonomik durumu iyi değildir. Eşi hastadır ve ilaçlar Türkiye'de bulunmamaktadır. Kezban Almanya'dan ilaç getirir fakat geç kalır. Ömer'in eşi vefat eder. Doksan ikinci dakikada ise Ayhan'ın dedesi kalp krizi geçirir ve Londra'ya götürülür. Orada tedavi olduktan sonra sağlıklı bir şekilde eve geri döner. Bu durumun da geçmişte sağlık turizmin yönünün gelişmekte olan ülkelere doğru olduğunu ifade eden Burkett (2007) ve Herrick (2007)'i doğruladığı ifade edilebilir. Günümüzde ise sağlık turizminin yönü Crooks ve arkadaşlarının (2011) da ifade ettiği gibi gelişmekte olan ülkelere doğru değişmiştir. Türkiye sağlık turizminde talebi karşılayan önemli bir destinasyon haline gelmiştir.

Araştırmada yanıtlanan son soru ise popüler turizm destinasyonlarına yöneliktir. İzlenen filmler çerçevesinde yurt içinde Antalya'nın popüler olduğu görülmektedir. 3S turizmi geçen tüm filmlerde Antalya vurgusu yapılmaktadır. *Sivri Akıllılar* filmi İzmir'de çekilmiş olmasına rağmen destinasyonla ilgili filmde herhangi bir diyaloga yer verilmemiştir. Yurt dışı destinasyonları ise ülke isminden ziyade Avrupa olarak ifade edilmektedir. *Kezban Paris'te* ve *Turist Ömer: Boğa Güreşçisi* filmlerinde şehir olarak Madrid, Londra ve Paris'ten söz edilir. Günümüzde ise Antalya Türkiye'nin en popüler 3S destinasyonu olarak varlığını korumaktadır. Seyahat imkanlarının genişlemesi elli yıllık teknolojik değişim ve ulaşılabilirlik yurtdışında popüler bir destinasyon bırakmamaktadır. Destinasyonlar her yıl değişebilmektedir. Çünkü turistlerin beklentileri hızla değişebilmektedir. Örneğin 2024 yılında Türk vatandaşları için popüler olan yurt dışı destinasyonundan birisi Yunan adalarıdır. Bunun altında

yatan sebepler; vize kolaylığı, erişilebilirlik, ekonomik uygunluk ve moda olarak (Sarıipek 2024) sıralanabilir.

Son olarak kültürel anlamda da çeşitli değişikliklerin olduğunu ifade etmek yerinde olacaktır. *İstanbul Tatili* filminde Nilgün'ün İstanbul sokaklarında gezerken gördüğü ayı oynatma, niyet çekme gibi aktivitelerin günümüzde terk edildiğini ifade etmek yerinde olacaktır.

Sınırlılıklar

Her bilimsel araştırmada olabileceği gibi bu araştırmada zaman ve maliyetin yanında çeşitli sınırlılıklar bulunmaktadır. Araştırmacının temel sınırlılığı ulaşılan filmlerin olguyu temsil etme varsayımıdır. Bununla birlikte araştırmada Türk sinemasının 1960-1980 yılları arasındaki filmleri tercih edilerek daha dar bir zaman dilimine ışık tutulmaktadır.

Araştırmacılara Yönelik Öneriler

Bu araştırma literatürde yaygın olarak işlenen film turizmi ve destinasyon pazarlaması çalışmalarının aksine tarihsel bağlamda filmde turizm ve turizme sosyolojik bir bakış sunmayı amaçlamaktadır. Bu niteliğiyle araştırmacının özgünlüğü ortaya çıkmaktadır. Araştırma sonucunda geçmiş ve bugün birlikte değerlendirilmiş Türkiye'de turizmin değişimi aktarılmaya çalışılmıştır. Gelecekte konu ile ilgili yapılabilecek araştırmalara şu öneriler getirilebilir:

- Geçmiş ve günümüzdeki filmler karşılaştırmalı şekilde incelenebilir.
- Yabancı sinemada turizm olgusu araştırılabilir.
- Turizm tarihinde sinema ile ilgili daha spesifik alanlar (turizm çeşidine göre, destinasyona göre vb.) incelenerek daha detaylı araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Acar, D. (2020). Turizm Tarihi İncelemelerinin Yaygınlaşması Neden Önemlidir?, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 31(1): 96-100.
- Acar, D. (2021). Turizmin Tarihî Kökenleri-IV, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 32(2): 294-303.

- Altunışık, R., Boz, H., Gegez, E., Koç, E., Sıgır, Ü., Yıldız, E. ve Yüksel, A. (2022). *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntemleri: Yeni perspektifler*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Arslan, S. (2011). *Cinema in Turkey: A new critical history*. Oxford: Oxford University Press.
- Beeton, S. (2006). Understanding Film-Induced Tourism, *Tourism Analysis*, 11(1): 181-188.
- Buchmann, A., Moore, K. ve Fisher, D. (2009). Experiencing Film Tourism, *Annals of Tourism Research*, 37(1): 229-48.
- Burkett, L. (2007). Medical Tourism: Concerns, Benefits and the American Legal Perspective, *Journal of Legal Medicine*, 28(2): 223-245.
- Cernaianu, S. ve Sobry, C. (2017). The development of Winter Sports Tourism in Romania-A Historical Approach, *European Journal of Tourism Research*, 16: 8-18.
- Christou, P. A. (2022). *The history and evolution of tourism*. Wallingford: Cabi.
- Connell, J. (2012). Film Tourism-Evolution, Progress and Prospects, *Tourism Management*, 33(5): 1007-1029.
- Crooks, V. A., Turner, L., Snyder, J., Johnston, R. ve Kingsbury, P. (2011). Promoting Medical Tourism to India: Messages, Images, and the Marketing of International Patient Travel, *Social Science & Medicine*, 72(5): 726-732.
- Croy, W. G. (2011). Film Tourism: Sustained Economic Contributions to Destinations, *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 3(2): 159-164.
- Çakar Çelik, Ö. (2019). Film Turizmi ve Sığacık'a (İzmir) Etkileri, *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 31(1): 432-460.
- Çetin Erus, Z. ve Demoglu, M. E. (2020) The Transformation of Political Cinema in Turkey since the 1960s: A Change of Discourse. İçinde; G. M. Tezcür (Editör), *The Oxford Handbook of Turkish Politics*. Londra: Oxford University Press.
- Evren, S. (2021). Türk Sinemasında Uludağ İmajı: Uludağ'da Çekilen Türk Filmlerinin İçerik Analizi, *Pamukkale Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47(1): 289-302.
- Gençer, F. (2016). 1969-1973 Yılları Arası Türk Filmlerinin Mitolojik ve Göstergebilimsel Çözümlemesi: Tarkan Filmi Örneği. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Konya: Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Güçhan, G. (1993). Sinema-Toplum İlişkileri, *Kurgu*, 12(2): 49-69.
- Güngör, Ş. ve Uysal, A. (2019). Film Tourism: The Influence of Film and TV Series on the Tourism Activities in Nevşehir. *International Journal of Geography and Geography Education*, (39): 189-202.
- Herrick D. M. (2007). *Medical Tourism: Global Competition in Healthcare*. Dallas, Texas: National Centre for Policy Analysis.
- Hudson, S. (2011). Working Together to Leverage Film Tourism: Collaboration Between the Film and Tourism Industries, *Worldwide Hospitality and Tourism Themes*, 3(2): 165-172.
- İnce, M. ve Yılmaz, M. (2020). Türk Sinemasında Din Adamlarının Sunumu: Kemal Sunal Filmlerindeki Dini Karakterler Üzerine bir İnceleme, *Journal of Humanities and Tourism Research*, 10(3): 726-741.

Türk Sinemasında Turizm Olgusunun İşlenişi (1960-1980)

- Karataş, M. (2014). Türk Sineması'nda Din Adamı Temsili, *Düşünce Dünyasında Türkiz*, 5(28): 33-60.
- Kayalı, K. (1994). *Yönetmenler Çerçevesinde Türk Sineması*. Ankara: Ayyıldız Yayınları.
- Kim, B., Kim, S. ve King, B. (2020). Religious Tourism Studies: Evolution, Progress, and Future Prospects, *Tourism Recreation Research*, 45(2): 185-203.
- Koçer, S. ve Gürer, M. (2021). Film Etkili Turizm Kapsamında TV Dizilerinde Destinasyon Tanıtımı Üzerine Örnek Olay İncelemesi, *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20(40): 121-137. Doi: 10.46928/iticusbe.762505
- Kozak, M. A., Evren, S. ve Çakır, O. (2013). Tarihsel Süreç İçinde Turizm Paradigması, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 24(1): 7-22.
- Kuyucak Esen, Ş. (2010). *Türk Sinemasının Kilometre Taşları*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Li, S., Li, H., Song, H., Lundberg, C. ve Shen, S. (2017). The Economic Impact of On-Screen Tourism: The Case of The Lord of The Rings and The Hobbit, *Tourism Management*, (60): 177-187.
- Milliyet (2013). 19.07.2013 tarihli "Kırmızı Karanfilli Centilmen" haberi. <https://www.milliyet.com.tr/ekonomi/kirmizi-karanfilli-centilmen-1738658>, Erişim Tarihi: 28.03.2025
- Nochimson, M. P. (2012). *Bir dünya Sinema*, (Ö. Yaren, Çev.). Ankara: De Ki Yayınları.
- Ozgun, A., & Şavk, S. (2020). Club Med Foça: The transformation of leisure culture in Turkey, *Kültür ve İletişim*, 23(46), 342-375.
- Özdemir, M. (1992). Türk Turizm Tarihi İçinde TURBAN Yeri ve Önemi, *Anatolia: Turizm Araştırmaları Dergisi*, 3(6): 23-34.
- Özön, N. (2010). *Türk sineması tarihi: 1896-1960*. İstanbul: Doruk Yayıncılık.
- Riley, R. W. ve Van Doren, C. S. (1992). Movies as Tourism Promotion: A 'Pull' Factor in a 'Push' Location, *Tourism Management*, 13(3): 267-274.
- Riley, R.W., Baker, D. ve Van Doren, C.S. (1998) Movie Induced Tourism, *Annals of Tourism Research*, 25 (4): 919-935.
- Sarıpek, S. (2024). Komşuda Pişer Bize de Düşer: Türk Vatandaşlarının Turizm Destinasyonu Olarak Midilli'yi Tercih Etme Nedenleri. Bildiri Kitabı içinde; 5. BİLSEL International World Scientific and Research Congress: 387-396, İstanbul.
- Sarıpek, S. ve Zengin, B. (2024). *Uluslararası Sağlık Turizmi Ülkeler, Uygulamalar*. Çanakkale: Paradigma Yayınevi.
- Scognamillo, G. (2003). *Türk sinema tarihi*. İstanbul: Kabcacı Yayınları.
- Sığırı, Ü. (2018). *Nitel araştırma yöntemleri*. İstanbul: Beta Yayıncılık.
- Solmaz, A. S. (2019). Turizmin Doğuşu: Sosyolojik Bir Olgu Olarak Turizm Nasıl Ortaya Çıktı?, *Journal Of Social, Humanities and Administrative Sciences*, 5(19): 867-882.
- Şentürk, R. (2020). Türk sinema tarihi yazımında dönemselleştirme sorunu, *Intermedia International e-Journal*, 7(13), 270-285.
- Towner, J. ve Wall, G. (1991). History and Tourism, *Annals of Tourism Research*, 18(1): 71-84.
- Tugen, B. (2014). 1960-1980 Darbeleri Arasında Türk Sinemasında Düşünce Oluşumu ve Filmlerin Sosyolojik Görünümleri, *21. Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, 3(7): 159-175.
- TSA (2025). 1960 – 1980 Yılları Arasında Çekilmiş Türk Yapımı Filmler Listesi, <https://tsa.org.tr/tr/arama/detaylifilm/1?Name=&pageIndex=1&OrderType=ASC&SearchType=1&startDate=1960&finishDate=1980>, Erişim Tarihi: 15.03.2025
- Uzdu, H. (2016). Türk Sineması'nda Din İmgesi Üzerine Din Sosyolojisi Açısından Bir Bakış Denemesi, *Kafkas Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 3(5): 25-40.
- Webster, C. (2017). Zuelow, Eric G. E. (2015). A History of Modern Tourism, *European Journal of Tourism Research*, (15): 175-177.
- Yağar, F. ve Dökme, S. (2018). Niteliksel Araştırmaların Planlanması: Araştırma Soruları, Örneklem Seçimi, Geçerlik ve Güvenirlik, *Gazi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 3(3): 1-9.
- Yalvaç, A. (2013). *Türk Sineması ve Arabesk*. İstanbul: Agora Kitaplığı.
- Yılmaz, H. ve Yolal, M. (2008). Film Turizmi Destinasyonların Pazarlanmasında Filmlerin Rolü, *Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 8(1): 175-192.
- Zeren, U. ve Çavuş, Ş. (2025). Endonezya'dan Türkiye'ye Seyahat Eden Turistlerin Seyahat Motivasyonlarında Türk Dizilerinin Rolü, *Journal of Tourism and Gastronomy Studies*, 13(1): 957-979.
- Zuelow, E. (2015). *A History of Modern Tourism*. Londra: Bloomsbury Publishing.

Semih Sarıipek - Erkan Solmaz

Semih SARIİPEK

Sakarya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Uluslararası İlişkiler Bölümü'nden mezun oldu (2013). Yüksek lisans derecesini Sakarya Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'ndan (2018), doktora derecesini de Sakarya Uygulamalı Bilimler Üniversitesi Turizm İşletmeciliği Anabilim Dalı'ndan aldı (2023). Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi'nde çalışmaya başladı (2019). Halen Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Erdek Meslek Yüksekokulu'nda görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları Sağlık Turizmi ve Destinasyon Pazarlaması'dır.

Erkan SOLMAZ

İstanbul Aydın Üniversitesi İletişim Fakültesi Gazetecilik Bölümü'nden mezun oldu (2012). Yüksek lisans derecesini Fırat Üniversitesi İletişim Bilimleri Anabilim Dalı'ndan (2016), doktora derecesini de İstanbul Üniversitesi Gazetecilik Anabilim Dalı'ndan aldı (2022). Muş Alparslan Üniversitesi'nde çalışmaya başladı (2013). 2019 yılından itibaren Bandırma Onyediy Eylül Üniversitesi Bandırma Meslek Yüksekokulu'nda görev yapmaktadır. Temel çalışma alanları İletişim Bilimleri, Gazetecilik ve Medya Çalışmaları'dır.